

МІНЧЕНКО Сергій
доктор юридичних наук,
габілітований доктор правничих наук (Республіка Польща),
старший науковий співробітник,
перший проректор з навчально-методичної та наукової роботи
Національної академії прокуратури України,
м. Київ, Україна

ПІДГОТОВКА КАНДИДАТІВ НА ПОСАДУ ПРОКУРОРА: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Про визнання важливості належної професійної підготовки прокурорських кадрів як запоруки покращення ефективності роботи прокурорів, а також підвищення якості правосуддя загалом свідчить прийняття таких міжнародних документів рекомендаційного характеру: Рекомендація (2000) 19 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя, Висновок № 9 (2014) Консультативної ради європейських прокурорів «Про європейські норми та принципи стосовно прокурорів» і Пояснювальна записка до нього, прийняті 17 грудня 2014 року на її черговому пленарному засіданні.

Наприклад, у рекомендації (2000) 19 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя зазначено, що правом і обов'язком прокурорів є професійна підготовка як до призначення на посаду, так і постійно в будь-який інший час, а держави мають вжити ефективних заходів для того, щоб переконатися, що прокурори мають відповідну підготовку до і після призначення на посаду.

Аналогічні рекомендації можна знайти й у зазначеному вище висновку Консультативної ради європейських прокурорів, яка є консультативним органом при Комітеті міністрів Ради Європи та приймає висновки рекомендаційного характеру стосовно організацій роботи органів прокуратури у країнах-членах.

Як результат таких рекомендацій, організаційна система професійної підготовки прокурорів у переважній більшості країн Ради Європи та Європейського Союзу складається з двох компонентів: початкова підготовка (*initial training*) та підвищення кваліфікації (*in-service training* або *continuous training*).

Останніми роками як у Західній, так і Східній Європі, прийнято відповідні закони та створено навчальні заклади, метою яких є початкова або спеціалізована професійна підготовка прокурорів.

На сьогодні у 36 країнах Ради Європи проходження початкової підготовки (*initial training*) майбутнім прокурором є обов'язковою умовою перед першим призначенням на посаду. В окремих країнах (Албанія, Боснія і Герцеговина, Кіпр, Фінляндія, Латвія, Чорногорія, Швейцарія) таке навчання не є обов'язковим, а в інших (Ісландія, Мальта та Норвегія) – взагалі не вимагається. В усіх

47 державах-учасниках Ради Європи здійснюється підвищення кваліфікації працюючих прокурорів та переважною більшістю воно є обов'язковим та регулярним. При цьому спостерігається тенденція до зростання здійснення таких форм навчання у європейських країнах.

Якщо звернутися до досвіду діяльності Європейської судової мережі з навчання (EJTN), яка є головною платформою для навчання та обміну знаннями в системі професійної підготовки суддів і прокурорів країн Європейського Союзу, то організаційна система професійної підготовки прокурорів та суддів тут також поділяється на початкову (спеціалізовану) підготовку та підвищення кваліфікації.

Як зазначено у Римській хартії, прокурори мають відповідати найвищим стандартам у сфері етики та професійності, завжди діяти безпристрасно і незалежно. Найвищий рівень професіоналізму та непідкупності є необхідною умовою ефективної діяльності прокурорської служби та довіри суспільства до неї. Отже, прокурори повинні мати відповідну освіту та підготовку, що відповідає за формування вказаних компетенцій.

*Установи держав Європейського Союзу,
які опікуються питаннями професійної підготовки прокурорів*

Довідково: У 17 країнах Європейського Союзу існують спеціальні установи, які відповідають за початкову професійну підготовку суддів і прокурорів та підвищення їх кваліфікації (initial and continuous training). В інших державах цими питаннями опікуються міністерства юстиції та судові органи.

<i>Держава ЄС</i>	<i>Установа, відповідальна за професійну підготовку прокурорів</i>	<i>Примітки</i>
Австрія	Федеральне міністерство юстиції	– початкове навчання (4 роки) – підвищення кваліфікації
Бельгія	Інститут підготовки працівників судової системи	– початкове навчання (18 місяців) – підвищення кваліфікації
Болгарія	Національний інститут судочинства	початкове навчання (9 місяців) – підвищення кваліфікації
Хорватія	Академія судочинства	– початкове навчання – підвищення кваліфікації
Чехія	Академія судочинства	– початкове навчання (3 роки) – підвищення кваліфікації

Франція	Національна школа магістратури	– початкове навчання (31 місяць) – підвищення кваліфікації
Німеччина	Німецька академія судочинства	– підвищення кваліфікації
Італія	Школа судочинства	– початкове навчання – підвищення кваліфікації
Латвія	Латвійський центр підготовки працівників судової системи	– підвищення кваліфікації
Нідерланди	Навчальний центр підготовки працівників судової системи	– початкове навчання (від 1 до 4 років) – підвищення кваліфікації
Польща	Національна школа судочинства та прокуратури	– початкове навчання (42 місяці) – підвищення кваліфікації
Португалія	Центр навчання працівників судової системи	– початкове навчання (18 місяців)
Румунія	Національний інститут магістратури	– початкове навчання (24 місяці) – підвищення кваліфікації
Словаччина	Академія судочинства	– початкове навчання – підвищення кваліфікації
Словенія	Центр судової підготовки при Міністерстві юстиції	– підвищення кваліфікації
Іспанія	Центр юридичної освіти	– початкове навчання (8 місяців) – підвищення кваліфікації
Угорщина	Академія судочинства	– початкове навчання – підвищення кваліфікації
Швеція	Прокуратура	– початкове навчання (15 тижнів) – підвищення кваліфікації

У Національній академії прокуратури України навчальний процес здійснюється шляхом підготовки та підвищення кваліфікації прокурорських працівників та ґрунтується на принципах професійної спрямованості, науковості, послідовності, актуальності, інноваційності, безперервності, використання новітніх ІТ-досягнень тощо.

Підвищення кваліфікації прокурорів є формою післядипломної професійної підготовки кадрів та здійснюється за денною та дистанційними формами навчання, а також під час виїзних тематичних занять.

Основними цілями підвищення кваліфікації прокурорів є: підвищення кваліфікації працівників прокуратури, у тому числі шляхом проведення виїзних тематичних занять, поглиблення їх професійних знань, умінь та навичок організації роботи, управління та контролю виконання, необхідних для здійснення прокурорської діяльності; забезпечення підвищення професійного рівня слухачів через поєднання теорії та практики, використання новітніх досягнень юридичної науки, позитивного досвіду прокурорської діяльності (у тому числі досвіду іноземних держав), упровадження інноваційних форм викладання; участь у підготовці загальних методичних рекомендацій та інших документів методичного спрямування з метою підвищення якості та ефективності прокурорської діяльності; удосконалення навчально-виховної, методичної роботи, узагальнення досвіду підвищення кваліфікації працівників органів прокуратури.

Під час підвищення кваліфікації працівників прокуратури застосовується поточний контроль успішності з метою перевірки рівня підготовленості слухача.

Підвищення кваліфікації відбувається у координації й на основі пропозицій кадрових підрозділів регіональних прокуратур та Генеральної прокуратури України, з огляду на реальні потреби працівників у підвищенні кваліфікації.

Особливістю підвищення кваліфікації є те, що слухачі уже володіють певними знаннями і практичними навичками виконання функцій прокуратури, можуть критично ставитись до навчального матеріалу, мають за мету ту інформацію, яка потрібна для практичної діяльності. Підвищення кваліфікації прокурорів повинно бути комплексним за обсягом, диференційованим за окремими напрямками діяльності, безперервним, зорієнтованим на найкращі європейські практики.

Створення корпусу високоосвічених, кваліфікованих прокурорів із необхідним рівнем ділових і морально-етичних якостей сприятиме трансформації української прокуратури у правову інституцію європейського зразка, діяльність якої відповідатиме суспільним очікуванням та демократичним принципам і цінностям.